

GÖRSELLİĞİN GÜCÜ: ALMANCA DERS KİTAPLARINDAKİ GÖRSELLİĞE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

THE POWER OF VISUALITY: LECTURER VIEWS ON VISUALITY IN GERMAN LANGUAGE TEXTBOOKS

Şerife ÜNVER*, Ayten GENÇ**

ÖZET: Görselliğin öğrenme sürecine etkileri birçok çalışmada dile getirilmektedir. Bu çalışmada, Anadolu Liselerinde görev yapan Almanca öğretmenlerinin kullandıkları ders kitaplarındaki görselliğe ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ve elde edilen görüşler doğrultusunda ders kitaplarındaki görsel tasarımın öğretime katkısının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, alanyazın taramasından sonra hazırlanan anketle görsel unsurların öğrencinin dil becerisi gelişimine, öğrenme motivasyonuna, ülke bilgisi ve kültür öğrenimine etkisi nelerdir gibi sorulara yanıt aranmıştır. Araştırma sonucundan elde edilen bulgulara göre, 2009-2010 öğretim yılında 38 farklı ilde görev yapan toplam 100 öğretmenin çoğunluğu, yabancı dil olarak Almanca derslerinde okutulan kitaplardaki görsel öğelerin yabancı dil öğrenme alanlarını olumlu etkilemediğini belirtmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin kullandıkları ders kitapları incelendiğinde, görsel unsurların aslında yeterince kullanıldığı, dolayısıyla nicel üstünlüğün hiçbir şekilde öğrenme-öğretme sürecinin etkililiğini artıran bir özellik olmadığı, tam aksine aldatici bir faktör olduğu saptanmıştır. Buradan hareketle görsel anlamda öğrencinin beklentisinin altında, günlük yaşamında alışkın olduğu çarpıcı görselliğe karşın basit bir kurguyla ders kitaplarına yansıyan görsel unsurların yerine nitelikli, öğrencide farkındalık yaratacak görsel tasarımın öne çıkması yönünde öneriler verilmiştir.

Anahtar sözcükler: Almanca ders kitapları, görsellik, öğretmen görüşleri

ABSTRACT: Many studies investigate the effects of visuality on the learning process. In this study, the aims are to determine the views of German language teachers in Anatolian High Schools on the visuality in the textbooks that they use and to assess the contribution of visuality on education in line with these views. In this context, with the questionnaire that is formulated after literature review, the effects of visual elements on the development of language skills of students, learning motivation, country and culture education is investigated. According to the findings, the majority of 100 teachers working in 38 different cities in the academic year 2009-2010 indicated that visual elements in the textbooks used in German as a foreign language classrooms do not have a positive impact on foreign language education. On the other hand, when the textbooks used by the teachers are examined, it is found that visual elements are actually sufficiently used and hence the quantitative superiority is not a feature that increases the effectiveness of learning-teaching process but instead it is a deceptive factor. Accordingly, recommendations are made for the usage of qualified and efficient visual elements that would create awareness among students rather than including visual materials that are below the expectations of students and that are incorporated in textbooks through a simple set up unlike striking visuals students are used to in daily life.

Keywords: German textbooks, visuality, lecturer views

1. GİRİŞ

Görsel imgelerle dolu çağımız kültüründe resim döneminin başladığını belirten Mitchell (2008), görsel karnavalın yaşamın her alanına girerek artan çeşitlilikle etkisini gösterdiğine işaret etmektedir. İçinde bulunduğumuz yüzyıl Kanburoğlu'nun (2003) ifadesiyle adeta "görselliğin resmi geçidi" gibidir. Dijital teknoloji ile görselliğin doruğa ulaştığı dünyamızın içine doğan ve bu dünyada yetişen genç nesil için, imge ve görsellik sonradan yaşamlarına giren yeni bir deneyim alanı değil, aksine onların algısı ve öğrenmesini etkileyen doğal bir gelişmedir. Genç nesil için doğal algılanan bu görsel kültür Doelker'e (1997) göre bizleri hazırlıksız yakalamıştır. Müller'in (2010) "resim devrimi", "resim seli" gibi imgesel kavramlarla görsel göstergelerin iletişim alanlarındaki etkin artışına işaret etmesi, bu

* Doç. Dr Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi sunver@hacettepe.edu.tr

** Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi dogu@hacettepe.edu.tr

duruma dikkat çekmesi bakımından önemlidir. Ortaya çıkan görsel kuşatma durumunun özellikle çocuklar ve gençler üzerindeki etkisini irdeleyen Müller'e (2010) göre

- resimlerin dijital manipülasyonla gerçeği yansıtan belgesel özelliklerini giderek yitirmesi, resim ve gerçek arasındaki sınırın eşitlenmesine ve böylece çocukların benzetim ile gerçeği ayırt etmede zorlanmasına yol açmaktadır;
- resimlere aşırı maruz kalarak doyumsuzlaşan gözlerimizin algılarımızı olumsuz etkilemesi sonucunda, farkına vararak, üzerinde düşünerek görmek mümkün olmamaktadır;
- görsel göstergelerin yazılı ve sözlü dile olan nicel üstünlüğü, dil kullanımının ve etki gücünün azalmasına ve dilin konuşma baloncuklarının içine itilmesine yol açmaktadır.

Görselliği eğitim açısından değerlendiren Müller'in bu görüşleri, nörobilim alanındaki çalışmaların verileriyle de doğrulanmaktadır. Nörobilim uzmanları (Bunzeck, Doeller, Dolan ve Düzel 2011), tanıdık olan ve olmayan resimlerin beyin ve hafızaya etkisini denekler üzerinde araştırmıştır. Bu araştırma sonucunda, ne kadar ilginç olursa olsun tanıdık resimlerin, alışılmış görüntülerin beyni aktive etmediği, buna karşın yeni resimlerin alışılmış, tanıdık olanlara oranla beyindeki aktiviteyi artırdığı ortaya çıkmıştır. Bu bilimsel araştırma sonucundan hareketle ders kitaplarındaki görsel malzeme seçiminin de yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Görsel malzemenin gücü, ancak öğrenciye ulaşabildiği ve onda öğrenme isteği uyandırabildiği zaman ortaya çıkar. Öyleyse ders kitaplarında öğrencilere tanıdık, alışılmış resimlerin sunulmasının bir anlamı yoktur. Öğrencilere yeni, tanıdık olmayan resimlerle ulaşmak, dikkatini çekerek öğrenme isteğini artırmak gerekir.

İletişim araçları ve bilişim teknolojileri ile hızla eğitim ve öğretim alanına giren görselliğin öğrenme sürecine olumlu etkileri birçok araştırmada dile getirilmektedir (Vladu, 2009; İpek, 2003; Sanalan, Sülün ve Çoban 2007; Rieger, 2003; Delice, Aydın ve Kardeş 2009). Fakat bu araştırma sonuçlarının ders kitaplarına yansıtıldığı söylenemez. Müller (2010: 35), çocuk ve gençlerin yaşam alanlarının görsel göstergelerle dolup taşmasına karşın ders kitaplarında resim okuma ve anlamaya yeterince yer verilmediğini belirtmektedir. Söz konusu “[...] öğrenme alanı, ‘görsel okuma’ adıyla, yazılı metinlerin dışında kalan şekil, sembol, resim, grafik, tablo, beden dili, doğa ve sosyal olaylar ile kitle iletişim araçları ve bilişim teknolojilerini okuma, anlama ve yorumlamayı kapsamaktadır” (Akpınar, 2009: 40). Böylesine geniş bir alanı kapsayan görsel göstergeleri öğrencilerin okuyup anlayabilmeleri için görsel okuma becerisinin öğretme ve öğrenme amaçları arasında yer alması kaçınılmazdır. Aksi takdirde yetişen neslin yaşam alanlarında etkili olan görsel göstergeler ile onlara teslim olmadan başa çıkma becerisi arasında ciddi bir uçurum oluşmaktadır.

Görsel malzemelerin doğru okunmasında, algılanmasında ve özellikle görsel okuma becerisinin öğrenciye kazandırılmasında öğretmen kilit rol oynamaktadır. “Görsel okuryazarlığın yaygınlık kazanması noktasında en kritik konu, bu öğrenme alanını sınıfta uygulayarak aktarmakla yükümlü öğretmenlerin konuya yönelik görüş ve tutumlarıdır. Dolayısıyla buna yönelik öğretmen görüşlerinin belirlenmesi önemlidir” (Akpınar, 2009: 41). Görsel okuma becerisinin edindirilmesinde, görsel okumayı öne çıkaran, öğrenme ve öğretmeyi destekleyen bir diğer önemli konu, ders kitabı tasarımıdır. Günümüz ders kitaplarında görsel unsurların oldukça yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Ancak yapılan araştırmalar değişik düzey ve alanların ders kitaplarındaki görsel unsurların sayısal artışıyla birlikte niteliğinin artmadığını, görsel unsurların öğretme-öğrenme sürecine dahil edilmediğini, dekoratif, boşluk doldurmak üzere amaçsız yerleştirildiklerini göstermektedir (Kaptan ve Kaptan 2004; Zeyrek, 2007).

2. YABANCI DİL OLARAK ALMANCA DERS KİTAPLARINDA GÖRSEL TASARIM VE ETKİ ALANLARI

Alan farklılıklarına bakılmaksızın ders kitaplarında kullanılan görsel unsurların ortak amacı öğrenmeyi desteklemek, kolaylaştırmak, kalıcı hale getirmek, öğrencinin dünyasına dokunarak, duyguları harekete geçirmek, motive etmek ve konuya odaklanmasını sağlamaktır. Bu ortak amaçlar, yabancı dil ders kitapları için de geçerli olup öğretimde kullanılan görsel unsurlar özellikle dil becerilerinin gelişimine destek ve yabancı ülke/kültürü tanımak ve anlamak içindir. Görsel unsurların öğrencinin dilbilgisi konusunu daha kolay ve kalıcı anlamasına yardımcı olması, sözlü iletişime

geçmesini kolaylaştırması, duyduğunu anlama, yaratıcı yazma becerisinin gelişimine katkı sağlaması, yeni sözcükleri daha kolay anlamlandırması ve kalıcı öğrenmesine, metin çözümlemesine yardımcı olması beklenmektedir (Reinfried, 2008; Schwerdtfeger, 2001; Funk, 1995; Rieger, 1999; Gairns ve Redman, 2006; Saleh Muhammad Ali, 2009). Dilsel becerilerin yanı sıra görsel unsur kullanımıyla öğrenilen dilin konuşulduğu ülkeye ve kültürüne ilgi ve merakın artırılması, öğrenciyi karşılaştırmaya sevk ederek hem kendi ülke/kültürüne hem de yabancı ülke/kültürüne yönelik farkındalık yaratması amaçlanmaktadır (Biechele, 2006; Macaire, Hosch ve Meese, 1995). İster dil becerilerine ister ülke bilgisine yönelik olsun görsel unsurların öğrenmeyi motive ettiği bir gerçektir (Wessel, 2010). Nörobilimcilerin araştırma sonuçları da (Bunzeck ve diğerleri 2011) bu durumu desteklemektedir. Öğrenci, öğrendiği yabancı dilin konuşulduğu ülkelerle ilgili yeni, kendisine yabancı resimler gördüğünde o dili öğrenmeye isteklenecek, o yabancı kültürü tanımak ve anlamak için merak duyacaktır. Bu durum da, öğrencinin yabancı dil öğrenme sürecine katkı sağlayacaktır.

Görüldüğü gibi, ders kitaplarında kullanılan görsel unsurların yabancı dil öğretimine ve öğrenime sağladığı katkı kuşkusuz çok yönlüdür. Bu katkının kitaplardaki görsel unsurların niceliğiyle orantılı olmadığı da açıkça ortadadır. Geçmişten günümüze yabancı dil ders kitaplarındaki görsel unsurların kullanımına bakıldığında, nicelik bakımından farklılık gösterdiği görülmektedir. Sturm'un (1990) yabancı dil olarak Almanca ders kitapları üzerine yaptığı bir araştırmaya göre, Schulz-Griesbach'ın 1955'te yayınlanan "Deutsche Sprachlehre für Ausländer" kitabının ilk basımında toplam 199 sayfanın yalnızca 33'ünde, 1967 tarihli "Deutsch als Fremdsprache" adlı ders kitabının ilk baskısında 160 sayfanın 82'sinde illüstrasyonlar bulunmaktadır. 70'li yıllardan sonra kitaplardaki resimli sayfa oranlarında ciddi artış görüldüğünü ifade eden Sturm, "Sprachkurs Deutsch", Bd. I (1978): 67%; "Themen", Bd.1 (1983): 85%; "Deutsch aktiv Neu", Bd. 1A (1980): 85% oranındaki artışa dikkat çekmektedir. Görsellik, Almanca ders kitaplarında 70'li yıllardan itibaren önemli bir yere sahip olmuştur. Bu durum, yabancı dil öğretiminde öğrencinin iletişim becerisi edinmesine yardımcı illüstrasyon, fotoğraf, tablo, kolaj, gazete kütürü ve dilbilgisinde kullanılan geometrik sembol gibi görsel çeşitliliğin artarak kullanılmasına bağlıdır (Schwerdtfeger, 2001; Funk & Koenig, 1991). 80'li yıllarda kültürlerarası yaklaşımla birlikte hedef kültürü aktaran resimlere daha çok yer verilmiştir. Sturm'un çalışması, Almanca öğretimi için Almanya'da yazılan ders kitaplarını kapsamaktadır. Benzer bir araştırma Türkiye'de Genç (2004) tarafından yapılmıştır. Araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından birinci yabancı dil olarak Almanca dersi için yazılan ders kitaplarına yöneliktir. Genç, bu çalışmada "Almanca Ders Kitabı", "Wir lernen Deutsch", "Texte und Situationen", "Lern mit uns" ve "Hallo Kinder!" adlı kitaplarda kullanılan resim, fotoğraf vb. gibi görsel malzemeleri incelemiştir; geçmişten günümüze bu kitaplarda görsellik bağlamında katedilen yolu saptayarak gelecek çalışmalara yönelik öneriler sunmuştur. Her iki çalışmaya bakıldığında görselliğin dil öğretiminde önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

Görselliğin yazılı dilin önüne geçmesiyle yabancı dil öğretiminde geliştirilmesi hedeflenen temel iletişim becerilerine (konuşma, yazma, okuduğunu ve duyduğunu anlama), gördüğünü anlama becerisinin eklenmesi gündeme gelmiştir (Schwerdtfeger, 2000). 1968'de Debes'in kullandığı "görsel okuryazarlık" (visual literacy), 1989'da Schwerdtfeger'in beşinci dil becerisi olarak dil öğrenimi ve öğretimi için kullandığı "gördüğünü anlama" becerisi yani "görsel anlama" veya "görsel okuma" görselliğin yabancı dil öğrenimi ve öğretimi alanındaki işlevi açısından önemli görülmektedir (Seidl, 2007; Wessel, 2010). Geleneksel anlamda okuma ve yazma becerileri için kullanılan metin okuryazarlık (text literacy) artık tek başına yeterli görülmemekte (Akpınar, 2009), yabancı dil öğretiminde yeni bir öğrenme alanı oluşturan görsel okuryazarlıkla desteklenmesi gerekmektedir.

Görsel unsurların yabancı dil öğretimine ve öğrenmeye katkısı, kullanılan unsurların işlevselliğine bağlıdır. Kitaplardaki görsel unsurların kullanım amaçlarının analiz edilerek, öğretmen ve öğrenci görüşlerinin alınmasıyla işlevselliğin saptanması mümkün olabilir. Yabancı dil ders kitaplarındaki görsel unsurların incelenmesine yönelik çok sayıda araştırma yapılmasına karşın konunun öğretmen açısından değerlendirilmesine ilişkin bir çalışma yoktur. Üstelik Almanya ve Almanya dışında Almanca öğretmenlerinin görsellik konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıkları şeklinde görüşler de mevcuttur (Biechele, 2006).

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin farklı illerinde Anadolu Liselerinde kullanılan Almanca ders kitaplarındaki görselliğe ilişkin Almanca öğretmenlerinin görüşlerini saptamaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmenlerin kullandıkları Almanca ders kitabının görsel tasarımına ilişkin genel görüşleri nelerdir?
2. Öğretmenlerin kullandıkları Almanca ders kitabındaki görsel unsurların
  - a) öğrenciye uygunluğuna ilişkin görüşleri nelerdir?
  - b) öğrencinin dil becerisi gelişimine etkisine yönelik görüşleri nelerdir?
  - c) öğrenci motivasyonunu etkilemeye yönelik görüşleri nelerdir?
  - d) ülke bilgisi ve kültür öğretimine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Öğretmenlerin yabancı dil öğretiminde görsellik konusuna yaklaşımı nasıldır?

3. YÖNTEM

3.1. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın örneklemini 2009–2010 öğretim yılında Türkiye'nin değişik illerinde Anadolu Liselerinde çalışan ve tesadüfi olarak belirlenen Almanca öğretmenleri teşkil etmektedir. Uygulama sonucu elde edilen verilere göre, ankete 38 farklı ilden 100 öğretmen katılmıştır: Karaman, Nevşehir, Niğde, Ordu, Sivas, Van illerinin her birinden birer, Adana, Afyon, Alanya, Burdur, Çorum, Diyarbakır, Edirne, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, İskenderun, İzmir, Kahramanmaraş, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Konya, Şanlıurfa, Yalova, Yozgat, Zonguldak illerinin her birinden ikişer, Bursa, Samsun illerinin her birinden üçer, Balıkesir, Isparta illerinin her birinden dörder, Antalya, İstanbul, Mersin illerinin her birinden beşer, Hatay, Kayseri illerinin her birinden altışar ve Ankara ilinden dokuz öğretmen.

Toplanan verilerden öğretmenlerin Anadolu liselerinde görev yaptıkları ve ikinci yabancı dil olarak Almanca derslerine girdikleri bilgisi edinilmiştir.

3.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada öğretmenlerin Almanca dersinde kullandıkları ders kitabının görsel tasarımına ve görsel unsurların öğretime katkısına ilişkin görüşlerinin alınması amacıyla bir anket kullanılmıştır. Anket, yabancı dil ders kitaplarındaki görselliğin öğrenme üzerindeki etkilerini ve işlevini ortaya koyan alanyazın taramasından sonra geliştirilmiştir. Taranan alanyazın doğrultusunda yabancı dil ders kitaplarında yer alan görsel unsurların dil becerileri gelişiminde, öğrenme motivasyonu sağlamada ve ülke bilgisi/kültür öğretimindeki işlev ve etkileri dikkate alınarak toplam 32 maddelik anket oluşturulmuştur (Reinfried, 2008; Schwerdtfeger, 2001; Breitung ve Lattaro, 2001; Pelanda, 2001; Funk ve Koenig, 1991; Rieger, 1999; Scherling ve Schuckall 1992; Michler, 2010). Ankette 5'li likert derecelendirme kullanılmıştır. Ankette ayrıca öğretmenlerin kullandıkları Almanca ders kitabının adı, görev yaptıkları il ve okul türü sorulmuştur. Anketin pilot uygulamasına Ankara ilinde çalışan 10 Almanca öğretmeni katılmıştır. Anket son şekliyle Türkiye genelinde görev yapan toplam 200 Almanca öğretmenine elektronik posta yoluyla ulaştırılmıştır. Elektronik posta yoluyla geri dönen anket sayısı toplam 144'dür.

3.3. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS 15.0 programıyla analiz edilmiştir. Öğretmen görüşleri 5'li likert tipi ölçeğe göre hazırlanan anketle değerlendirilmiştir. 32 maddeden oluşan anketin her bir maddesi için frekans ve ortalama hesaplamaları yapılmıştır. Ortalama değer hesaplamasında dikkate alınan aralıklar olumludan olumsuz doğru 5= kesinlikle katılıyorum, 4= katılıyorum, 3= kısmen katılıyorum, 2= katılmıyorum, 1= kesinlikle katılmıyorum şeklindedir.

Veri analizinde eksik ve güvenilirlik değerlendirmesinden geçemeyen 15 anket değerlendirme dışı bırakılmıştır. Böylece ilk aşamada değerlendirmeye alınan anket sayısı 129'dur. Ancak anket verilerinin SPSS programına aktarılmasında 129 öğretmenden 29'unun 15 farklı kitap adı belirttiği, 100 öğretmenin ise aynı kitapları kullandıkları tespit edilmiştir. Bu durum, araştırma için kontrol

zemini oluşturduğundan dikkate alınmış ve 100 öğretmenin belirttiği iki ders kitabı ve bu kitapların öğretmen kitapları analiz edilerek öğretmenlerin görsellikle ilgili görüşlerinin değerlendirmesinde kullanılmıştır. 100 öğretmen görüşü üzerinden değerlendirilen anketin güvenilirliği, Cronbach Alfa formülü ile hesaplanmış ve alpha değeri .956 olarak elde edilmiştir.

4. BULGULAR

Liselerde kullanılan, ancak değerlendirme dışı bırakılan diğer ders kitaplarına ilişkin veriler elde edildiğinden bulgularda kısaca sonuçların verilmesi uygun görülmüştür. Uygulanan anket sonucu 129 öğretmenden 29'u şu kitap adlarını belirtmişlerdir: “Ja, Klar”, “Ausblick”, “Prima”, “Der grüne Max”, “Ideen”, “Deutsch international”, “Berliner Platz”, “Passwort Deutsch” adlı kitaplarının her birini birer öğretmen, “Ahal”, “Ping Pong Neu”, “Wir” adlı kitapların her birini ikişer, “Genial” ve “Planet” kitap adlarını üçer, “Schritte international” adlı kitabı dört öğretmen ve “Logisch” adlı kitabı beş öğretmen belirtmiştir.

MEB, 2009-2010 öğretim yılında Türkiye genelinde Anadolu Liselerinin ikinci yabancı dil olarak Almanca dersinde söz konusu kitapların değil, yerel nitelikli “Deutsch ist Spitze!” ve “Hier sind wir!” kitaplarının okutulmasını önermektedir. Ankete katılan ve değerlendirmeye alınan 100 öğretmen “Deutsch ist Spitze!” ve “Hier sind wir!” adlı ders kitaplarını kullandıklarını ifade etmiştir. Aşağıda Tablo 1’de öğretmenlerin görsellikle ilgili görüşlerini yansıtan bulgular bu ders kitaplarına yöneliktir. Araştırmanın analiz sonuçlarından elde edilen bulgular Tablo 1’de olduğu gibi altı ana başlık halinde verilmiştir.

Tablo 1: Almanca Ders Kitabının Görsel Tasarımına İlişkin Öğretmen Görüşleri (n=100)

	5	4	3	2	1	$\bar{x}$
	%	%	%	%	%	
1. Kitapların görsel tasarımına ilişkin genel görüşler						
Kullandığım Almanca ders kitabının kâğıt kalitesi iyidir.	26	42	18	11	3	3,77
Kullandığım Almanca ders kitabının baskı kalitesi iyidir.	26	38	21	11	4	3,71
Kullandığım ders kitabının kapağı modern tasarlanmıştır.	8	18	24	35	15	2,69
Kullandığım kitapta görsel malzemelere yeterince yer verilmiştir.	6	34	30	20	10	3,06
Kullandığım kitabın görsel malzeme tasarımı (resimleme, fotoğraf, grafik, şema vb.) öğrenci profiline (yaşına, deneyimine vb.) uygundur.	8	23	35	16	18	2,87
Kullandığım ders kitabının ek görsel malzemeleri (video, slayt gibi) bulunmaktadır.	1	7	16	28	48	1,85
Kitaptaki resimlemeler çoğunlukla dekoratif amaçla yerleştirilmiştir.	8	26	40	21	5	3,11
Kitaptaki resimlemelerin çoğunlukla işlevsel amacı (öğretim boyutu) bulunmaktadır.	4	25	39	23	9	2,92
2. Kitaplardaki görsel unsurların öğrencinin dil becerisi gelişimine etkisi üzerine öğretmen görüşü						
Kitapta dil bilgisi öğretiminde kullanılan görsel unsurlar (tablo, farklı yazı boyutu/yazı rengi, kalın/eğik yazı, oklar vb.) öğrencinin dilbilgisi konusunu daha kolay ve kalıcı anlamasına yardımcı olmuştur.	1	19	34	26	20	2,55
Kitapta kullanılan görsel malzemeler (fotoğraf, resim vb.) öğrencinin sözlü iletişime geçmesini kolaylaştırmıştır.	1	9	41	33	16	2,46
Kitapta kullanılan görsel malzemeler öğrencinin yaratıcı yazma becerisinin (hikaye yazma, diyalog yazma vb.) gelişimine olumlu katkısı olmuştur.	-	7	33	42	18	2,29
Kitapta görsel malzemelerle anlamlandırılan sözcükler öğrencilerin yeni sözcükleri daha kolay ve kalıcı öğrenmelerinde etkili olmuştur.	1	22	28	35	14	2,61
Kitapta kullanılan görsel malzemeler öğrencinin metin çözümlemesine yardımcı olmuştur.	2	22	33	35	8	2,75
4. Kitaplardaki görsel unsurların öğrenciye uygunluğuna ilişkin öğretmen görüşleri						
Kitaptaki görsel malzemeler öğrenci yaş grubuna uygun olduğu için öğrencinin derse katılmasında etkili olmuştur.	1	17	33	24	25	2,45
Kitaptaki görsel malzemeler öğrencinin ilgi alanına hitap ettiği için öğrencinin derse katılmasını kolaylaştırmıştır.	3	12	32	32	21	2,44
Kitaptaki görsel malzemeler öğrencinin deneyim ve yaşantısına uygun olduğu için öğrencinin derse katılımı kolaylaşmıştır.	2	12	32	30	24	2,38
Öğrencinin yaşantı ve deneyiminden farklı yaşantı ve deneyimlere yer veren görsel malzemeler öğrencide merak uyandırmış ve öğrencinin derse katılımını sağlamıştır.	1	13	28	43	15	2,42
5. Kitaplardaki görsel unsurların öğrenci motivasyonuna etkisi üzerine öğretmen görüşleri						
Kitaptaki resimlemelerin güncel olması, öğrencinin konunun içeriğiyle ilgilenmesini sağlamış ve Almancayı kullanmaya teşvik etmiştir.	3	9	28	45	15	2,40
Kitapta Almanya’daki günlük yaşamı yansıtan fotoğrafların bulunması öğrencinin	1	12	25	37	25	2,27

konu içeriğiyle ilgilenmesini sağlamış ve Almancayı kullanması için motive etmiştir.						
Kitapta kullanılan orijinal görsel malzemeler (fotoğraf/resim/karikatür) dersin konusuna olan ilginin artmasında etkili olmuştur.	4	14	26	42	14	2,52
Kitapta kullanılan çizimler (insan/hayvan/eşya/yiyecek vb. çizimler) dersin konusuna olan ilginin artmasında etkili olmuştur.	5	18	33	34	10	2,74
Kitapta kullanılan şekil, şema, grafik gibi resimlemeler dersin konusuna olan ilginin artmasında etkili olmuştur.	5	11	32	38	14	2,55
Detayları çok olan görsel malzeme öğrencinin konuyla ilgilenme süresini ve kalitesini artırmıştır.	7	13	21	43	16	2,52
Görsel malzemenin büyük formatta ve renkli oluşu öğrencinin konuya olan ilgisini artırmıştır.	9	16	32	29	14	2,77
Bir sayfada kullanılan görsel malzeme yoğunluğu öğrencinin konuya odaklanmasını kolaylaştırmıştır.	6	17	31	38	8	2,75
6. Kitaplardaki ülke bilgisi ve kültüre yönelik görsel unsurların öğrenci üzerindeki etkisi üzerine öğretmen görüşleri						
Kitapta hedef kültürü ele alan metinlerin görsel malzemelerle desteklenmesi öğrencinin bilgi edinimini tamamlamıştır.	3	19	29	32	17	2,59
Kitapta hedef kültürü tanıtan görsel malzemeler öğrencinin yabancı kültüre olan ilgi ve merakını artırmıştır.	1	18	29	37	15	2,53
Kitapta hedef ülke ve kültürü yansıtan görsel malzemenin zenginliği ve içeriği öğrencinin Almanya ve Almanlara yönelik olumlu bir tutum geliştirmelerine yol açmıştır.	2	14	26	43	15	2,45
Kitapta Türkiye'nin de görsel malzemelerle yer alması öğrenciyi karşılaştırmaya sevk ederek hem kendi ülke/kültürüne hem de yabancı ülke/kültüre yönelik eleştirel bir tutum içine girmesini sağlamıştır.	2	13	32	33	20	2,44
7. Almanca öğretmenin görsellik konusuna yaklaşımı						
Yalnızca görsellik açıdan değerlendirsem kullandığım kitabı yeniden seçerdim.	6	16	16	27	35	2,31
Almanca ders kitabı seçiminde görsel malzeme tasarımı, ünite ve sayfalardaki dağılımı, sunumu ve içeriğinin zümre, öğretmen ve okul idaresi tarafından dikkatle incelendiğini düşünüyorum.	1	13	29	34	23	2,35
Almanca ders kitaplarındaki görsellik ve dil öğretimi ilişkisi hakkında daha fazla bilgi edinmek isterim.	59	19	9	10	3	4,21

5= kesinlikle katılıyorum, 4= katılıyorum, 3= kısmen katılıyorum, 2= katılmıyorum, 1= kesinlikle katılmıyorum

1. Araştırmada, öğretmenlerin yarısından fazlası (%26'sı kesinlikle katılıyorum, %42'si katılıyorum) kitapların kalitesini iyi olarak değerlendirirken, %11'i katılmıyorum ve %3'ü kesinlikle katılmıyorum olarak belirtmiştir. Bu görüşün ifade edildiği anket maddesinin ortalama değeri 3,77 olup kitap kalitesinin iyi yönde değerlendirildiğini göstermektedir. Benzer değerler kitabın baskı kalitesine ilişkindir. Kitapların kapak tasarımıyla ilgili anket maddesinin ortalama değeri 2,69'dur. Bu durum, öğretmenlerin Türkiye'deki bir grup lise öğrencisinin fotoğrafının bulunduğu her iki kitap kapağı tasarımını uygun bulmadığını göstermektedir. "Kullandığım kitapta görsel malzemelere yeterince yer verilmiştir." anket maddesinden elde edilen ortalama değer (3,06) bu maddenin kabul edildiğini göstermektedir. Ancak görsel malzemelerin işlevselliğine ve öğrenciye uygunluğuna yönelik görüşler, görsel unsurların daha çok dekoratif amaçlı kullanıldığı ve öğrenci profiline uygun bulunmadığı yönündedir. Burada, öğretmenlerin görsel unsurların öğretime katkısını ve öğrenciye uygunluğunu nitelik açısından değerlendirdikleri düşünülebilir. Kitapların görsel tasarımına ilişkin en dikkat çekici bulgu, ek görsel malzemelere ilişkin verilerdir. Ortalama değeri 1,85 olan bu değerlendirme, kitapların ek görsel malzemedan yoksun olduğunu göstermektedir.

2. Kitaplardaki görsel unsurların öğrencinin dil becerisi gelişimine katkısına yönelik anket maddelerinin bulguları düşük ortalama değerlere (2,29-2,75) işaret etmektedir. Dil becerilerine katkı en düşük değerden başlanıldığında sırasıyla yazmaya, sözlü dil becerisine, dilbilgisine, sözcük öğrenme ve metin çözümlemesine ilişkindir. Bu durumda, öğretmenlerin görsel unsurların dil becerilerinin gelişimine katkısını yetersiz buldukları söylenebilir. Bu kitaplar incelendiğinde ise, yazarların görsel unsurları dil becerilerinin gelişiminde önemseyerek kullandıkları görülmektedir. Örneğin, fotoğraflardan hareketle dinleme, konuşma ve yazma alıştırmaları verilmiş; iletişim durumları fotoğraflarla desteklenmiş, sözcük öğretimi için resimler çizilmiş ve resim-sözcük eşleştirme alıştırmalarına yer verilmiştir. Fotoğraflar ile fotoğrafları tanımlayan uygun sözcük, sözcük öbekleri bulma veya cümle kurma alıştırmaları ve resim tasviri için stratejiler sunulmuş ve resimlerin

karşılaştırmalı olarak tasviri alıştırmaları kullanılmıştır. Ayrıca dilbilgisi yapıları tablo, farklı renkler, ayraçlar, geometrik semboller ile dikkat çekecek şekilde hazırlanmıştır (MEB, 2005; MEB, 2008a).

3. Öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesinde 2,38 ile en düşük ortalama değer, kitaplardaki görsel unsurların öğrenci yaşına, ilgisine, deneyim ve yaşantısına uygunluğuna yönelik anket maddesine aittir. Öğretmenlerin yarıdan fazlası görsel unsurları öğrenci profiline uygun bulmamakta, öğrencinin derse katılımında etkili olmadığını belirtmektedir.

4. Kitaplardaki görsel unsurların öğrenci motivasyonuna etkisine yönelik anket maddelerinden elde edilen ortalama değerler 2,27–2,77 arasındadır. Altı üniteden oluşan “Deutsch ist Spitze!” ve yedi üniteden oluşan “Hier sind wir!” kitaplarının her ünitesinin ilk iki sayfasında konuyla ilgili resimler bulunmaktadır. Öğretmen kitaplarında da bu resimlerle konuya ilgi çekmenin amaçlandığı belirtilmektedir (MEB, 2006; MEB, 2008b). Ancak anket sonucu elde edilen bulgular, öğretmenlerin kitaplardaki görsel unsurların öğrencinin konu içeriğiyle ilgilenmesini sağlamadığı ve Almancayı kullanması için motive etmediği görüşlerine işaret etmektedir.

5. Kitaplardaki ülke bilgisi ve kültüre yönelik görsel unsurların öğrenciye etkisine ilişkin elde edilen ortalama değerler 2,44–2,59 arasındadır. Bu durum, öğretmenlerin, kitaplarda hedef ülke ve kültürü yansıtan görsel unsurları yetersiz bulmalarına bağlanabilir. Buna karşın, “Deutsch ist Spitze!” ve “Hier sind wir!” kitaplarında hedef ülke ve kültürünü yansıtan görsel unsurların kullanıldığı görülmektedir (bkz. Tablo 2 ve Tablo 3).

Tablo 2: “Deutsch ist Spitze!” (MEB, 2008a) Adlı Ders Kitabında Özgün Görsel Malzemelerle Almanlar ve Almanya

Ünite	Özgün Görsel Malzeme
Giriş	Almanca konuşulan ülkeler
1	Bir karede iki Alman kıza ağacın altında kitap okuyor / Üç karede Alman gençleri birlikte / Bir karede iki Alman kız vedalaşıyor / Bir karede Alman genç kız
3	Üç karede bir Alman ailesi birlikte / İki karede aynı aileden Alman anne bahçeyi suluyor, oğluna pasta kesiyor ve bir karede Alman kız köpeğini seviyor / Bir karede Alman aile birlikte / İki karede Alman aile oturma odasında ve salonda / Bir karede Alman genci
4	Üç karede Alman ailenin çocukları evde vakit geçiriyor / Üç karede Alman ailenin çocukları / On iki minik karede bir Alman genç kızın günlük etkinliği / Dört karede Alman kız köpeği ile birlikte / Bir karede pastanede oturan Alman gençleri
5	Elinde bir bütün yaş pasta gösteren bir Alman kıza / Elinde okul külahı (Schultüte) bulunan bir Alman erkek çocuk / Bir karede bir Alman kız / Altı Alman gencinin vesikalıkları
6	Bir karede bisiklet süren 15-16 yaşlarında iki Alman genç kız / Bir karede bahçede çalışan bir Alman genç kız / Bir karede köpeğini gezdiren bir Alman kız / Bir karede basketbol oynayan bir Alman genç / Aynı gencin yakından çekimi

“Deutsch ist Spitze!” kitabında Almanya ve Almanlarla ilgili yeterince fotoğraf bulunmaktadır (bkz. Tablo 2). Fakat bu fotoğraflar ile yansıtılan durumlar aslında Türk öğrencilerinin de yaşadığı durumlardan farklı değildir. Sadece okula yeni başlayan bir Alman çocuğun elindeki okul külahı fotoğrafı farklıdır. Almanya’da okula başlayan çocuğa içinde şeker, çukulata, kalem, silgi vs. gibi malzemelerin büyük bir külah içinde verilmesi gelenekseldir. İşte bu fotoğraf, farklılık nedeniyle Türk öğrencisinin ilgisini çekebilir. Bunun dışında Türk öğrencisine farklı gelebilecek tanıdık ve bilindik olmayan, ilgi çekici bir görüntü bulunmamaktadır.

Tablo 3: “Hier sind wir!” (MEB, 2005) Adlı Ders Kitabında Özgün Görsel Malzemelerle Almanlar Ve Almanya

Ünite	Özgün Hedef Ülkebilgine Yönelik Görsel Malzeme
Giriş	Almanya haritası
1	Üç Alman gencinin vesikalıkları
2	“Virginia Jetzt” adlı bir Alman grubunun fotoğrafı
3	4-5 yaşlarında iki Alman çocuğunun fotoğrafları / Birlikte oturan Alman gençlerinin iki fotoğrafı / Eski bir Alman aile fotoğrafı- anne-baba ve iki kızları / Ailece birlikte kutlama yemeğini gösteren üç kare / Dört Alman gencinin vesikalıkları
4	Üç karede spor yapan bir Alman genç kız / Dört karede eczanede, doktorda; iğne olan bir Alman genç kıza / Üç karede spor yapan bir Alman genç kız / Üç karede elma yiyen, sebze doğruyan ve yaptığı salatayı gösteren bir Alman genç kız / Dört karede ağrıyan yerlerini gösteren bir Alman genç kız / Dört karede doktora muayene

	olan bir Alman genç kız
5	Bir Alman bayan doktor / Bir yaşlı Alman / Bir karede pastanede oturan üç Alman genci / Üç fotoda arazide, sondajda, laboratuvarında bir Alman jeolog
6	Bir karede Hamburg'da Velotaksi yanında bir Alman müşteri
7	Üç karede Ren nehri / Üç kare Rheinfels kalesi / Loreley yakın haritası / Dört kare Rheinfels kalesi görüntüsü / Üç kare Loreley / Üç kare Alman genci vesikalıkları / Ren nehri ekseninde yol haritasından bir kesit

“Hier sind wir!” adlı kitapta da Almanya ve Almanlarla ilgili yeterince ve Türk öğrencisine tanıdık fotoğraf bulunmaktadır (bkz. Tablo 3). Örneğin, doktorda, spor yaparken, aile yemeği. Kitapta bulunan sadece bir kaç farklı görüntü örneğin, Almanya’dan Rheinfels kalesi, efsanevi figür Lorelay, Velotaksi Türk öğrencisinde ilgi uyandırabilir.

6. Görselliğe yaklaşımları ile ilgili bulgular, öğretmenlerin yarısından fazlasının (%62) görselliği nedeniyle bu kitapları yeniden kullanmayacakları yönündedir. Görselliğin kitap seçiminde etkisine yönelik anket maddesinin ortalama değeri 2,35’dir. Bu durum, görsel unsurların kitap seçiminde önemli bir ölçüt oluşturmadığını göstermektedir. “Almanca ders kitaplarındaki görsellik ve dil öğretimi ilişkisi hakkında daha fazla bilgi edinmek isterim.” görüşünü yansıtan ortalama değer (4,21) öğretmenlerin bu konuda kendilerini geliştirmek istediklerini göstermektedir.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Görselliğin giderek yaşamın her alanında kullanılması, özellikle eğitim alanında görselliğe kayıtsız kalınmaması gereğini göstermektedir. Aslında günümüze dek bu alana yönelik çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yazılı kültür geleneğini görsel kültürle etkin bir şekilde bütünleştiren yeni öğrenme alanı görsel okumanın önemi anlaşılmıştır. Eğitim alanında da her türlü görsel unsurun ortak amacı, öğrenmeyi desteklemek, kolaylaştırmak, kalıcı hale getirmek, öğrenciyi motive etmek, konuya odaklanmasını sağlamak olduğu dile getirilmiştir, çünkü görsellik alana göre çeşitlilik, işlev, ele alınış biçimi ve kurgu bakımından değişiklik gösterse de öğrenme ve öğretme hedeflerine ulaşmada etkin rol oynamaktadır. Görsellik, görsel malzeme kullanımı yabancı dil öğretiminde de her zaman tercih edilmiştir. Kimi zaman ders kitaplarını dekoratif anlamda süslemiş ya da konunun anlaşılmasını sağlamış, öğrencinin ilgisini çekmiş kimi zaman da belirli bir iletişim becerisinin edindirilmesinde, geliştirilmesinde ya da sözcük öğretiminde kullanılmıştır. 1989’da Schwerdtfeger’in görsel okuma becerisini dil becerilerinin beşincisi olarak vurgulamasına karşın geçen süre içinde yeterince incelenmemiştir. Görsellik, ders kitapları incelenirken ele alınsa da, farklı kitaplarla ilgili görüşleri yansıtan öznel, göreceli yorumlar nedeniyle öğretime katkı yönünde ortak görüşlere varılamamıştır.

Anadolu Liselerinde Almanca öğretmenlerinin aynı ders kitaplarını kullanması nedeniyle araştırma ile önemli sonuçlara varılmıştır. Öğretmenlerin görüş belirttikleri kitaplar, ülkemizde ikinci yabancı dil olarak Almanca dersinde okutulan “Deutsch ist Spitzel!” ve onun devamı niteliğinde “Hier sind wir!” adlı ders kitaplarıdır. Araştırma sonuçları, öğretmenlerin bu kitaplardaki görsel unsurları öğretime katkı açısından yetersiz bulduklarını göstermektedir. Buna karşın kitaplarda görselliğe ve görsel unsurlarla dil becerileri öğretimine önem verildiği de saptanabilmektedir. Öğretmen görüşleri, görsel açıdan kitapların incelenmesinden elde edilen verilerle birlikte değerlendirildiğinde bir çelişki görülmektedir. Bu çelişki ise, şu şekilde açıklanabilir:

Ders kitaplarında görsel unsurların dil becerilerinin gelişimini destekler şekilde ele alınması, öğretime katkı bakımından tek başına belirleyici bir rol oynamamaktadır. Nitekim ankete katılan öğretmenler, kitaplardaki görsel unsurları yeterli görmüş; ancak öğrenciyeye uygunluğunu, öğrencinin motivasyonuna, dil becerisi gelişimine ve ülke bilgisi/kültür öğretimine etkisini olumsuz değerlendirmiştir. Bu sonuç, Müller’in (2010) yaşamımızdaki görsel göstergelerin çokluğuna rağmen onları okuyup anlayacak düzeyde donanıma sahip olmadığımızı yönelik saptamasına da paralellik göstermektedir. Ders kitaplarındaki görsel unsurların nicel üstünlüğü, hiçbir şekilde öğrenme-öğretme sürecinin etkililiğini artıran bir özellik değildir. Üstelik aldatici, hatta öğrenmeyi kısıtlayıcı bir faktör olarak da karşımıza çıkabilmektedir.

Almanca ders kitapları incelendiğinde, görsel malzemenin konulara uygun, işlevsellik ölçüt alınarak amaca uygun ve yoğun kullanılmasına karşın çoğunun tanıdık, bilindik olduğu saptanmıştır. Öğretmenler de görsel malzemelerin nicel üstünlüğünü doğrulamakta, ancak öğretime katkısı yönünde

olumsuz görüş bildirmektedirler. Bu durum, nörobilimcilerin (Bunzeck et al., 2011) araştırma sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir. Ders kitaplarında çok sayıda resim bulunmaktadır; ancak bunların çoğu Türk öğrencisinin kendi yaşamından bildiği, tanıdığı ve sadece figürlerinin değiştirilerek verildiği görüntülerdir. Yeni olmayan ve tekrarlanan bu görüntüler öğrencilerin ilgisini çekmemektedir; öğrenme isteği uyandıramamaktadır. Bu durumda ders kitaplarında bilindik durum, kişi ya da ortamların kullanıldığı görsel malzemenin nicel üstünlüğünün katkı sağlamadığı, üstelik öğrenme sürecini ve motivasyonunu yavaşlattığı söylenebilir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Yabancı dil ders kitaplarında öğrencinin günlük yaşamında karşılaştığı çarpıcı görselliklerle yarışamayan, bilindik ve alışılmışın dışına çıkmayan görsel unsurlar öğrenciyi yabancı dil öğrenmeye motive etmemektedir. Bu nedenle, ders kitaplarında görsel malzeme seçimine ayrıca önem verilmeli; öğretime katkı açısından değerlendirilmelidir.
- Öğrencinin yabancı dil öğrenme motivasyonunu, merakını artırmak için yeni, tanıdık olmayan örneğin, öğretilen dilin konuşulduğu ülke/kültüre ait resimler kullanılmalıdır. Bu resimler, ayrıca öğrencinin dilini öğrendiği ülke/kültüre ilişkin doğru imgeler oluşturmasını sağlayacaktır.
- Öğrencinin gördüğünü anlama becerisi, yani “görsel anlama” veya “görsel okuma” becerisi geliştirmesi sağlanmalıdır. Bunun için de, öğrencinin yabancı dilde görsel okuma ihtiyacını ve hedef dil/kültürdeki bu ihtiyacın karşılığını saptayabilecek uzmanlarla çalışılmalıdır.
- Yabancı dil ders kitabı yazarları ile kitabın tasarımını yapan, görsel malzemeleri seçen, yerleştiren uzmanların birlikte çalışmaları sağlanmalıdır.
- Yabancı dil ders kitapları, okullarımızda kullanılmadan önce görsellik açısından test edilmelidir. Pilot okullarda öğretmen ve öğrenci görüşleri alınarak ders kitaplarındaki görsel malzemelerin işlevselliği, uygunluğu saptanmalı; elde edilen veriler doğrultusunda kitapların görselliği yeniden değerlendirilerek görselliğin işlevsel gücü artırılmalıdır.
- Görsellik konusu yabancı dil öğretmen yeterlilikleri arasında sayılmalıdır. Eğitim Fakültelerinde öğretmen adaylarının disiplin alanlarına özgü görsel öğrenme ve öğretme konulu dersler, seminerler almaları sağlanmalıdır. Görselliğin öğretimdeki işlevi, yabancı dil öğretmenlerinin hizmet içi eğitim süreçlerine de dahil edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akpınar, B. (2009). İlköğretim 1–5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programları Görsel Okuma ve Sunu Öğrenme Alanının Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34 (154), 37-49.
- Biechele, B. (2006). Anmerkungen zum interkulturellen Bildverstehen. Jürgen Bolten, Stefanie Rathje (Hrsg.) *Online-Zeitschrift für Interkulturelle Studien*, 51, [Çevrim-içi: http://elearning2.uni-weimar.de/mcikip/pf_dokumente/ausgabe/interculture_journal_2006_01.pdf], Erişim tarihi: 20 Temmuz 2010.
- Breitung, H. & Lattaro, E. (2001). Regionale Lehrwerke und Lehrmethoden. G. Helbig, L. Götze, G. Henrici & H.-J. Krumm (Eds.), *Deutsch als Fremdsprache. Ein internationales Handbuch*. 2. Halbband (pp. 1041–1053). Berlin: Walter de Gruyter.
- Bunzeck, N., Doeller, C. F., Dolan, R. J. & Düzel, E. (2011). Contextual interaction between novelty and reward processing within the mesolimbic system. *Human Brain Mapping*. [Çevrim-içi: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/hbm.21288/pdf>], Erişim tarihi: 20 Ocak 2012.
- Delice, A., Aydın, E. ve Kardeş, D. (2009). Öğretmen Adayı Gözüyle Matematik Ders Kitaplarında Görsel Öğelerin Kullanımı. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 8(16), 75-92.
- Doelker, C. (1997). Ein Bild ist mehr als ein Bild. Visuelle Kompetenz in der Multimedia-Gesellschaft. Stuttgart: Klett-Cotta.
- Funk, H. & Koenig, M. (1991). *Grammatik lehren und lernen*. Fernstudienangebot Germanistik: Deutsch als Fremdsprache. Berlin: Langenscheidt.
- Funk, H. (1995). Grammatikvermittlung in Deutsch-als-Fremdsprache-Lehrwerken. Historische und aktuelle Perspektiven. F. Gnutzmann & F. G. Königs (Eds), *Perspektiven des Grammatikunterrichts* (pp. 29–46). Tübingen: Narr.
- Gairns, R. & Redman, S. (2006). Working with words: a guide to teaching and learning vocabulary. Cambridge: Cambridge University Press.

- Genç, A. (2004). Geçmişten Günümüze Yerel Almanca Ders Kitaplarında Görsel Düzen. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 106-115.
- İpek, İ. (2003). Bilgisayarlar, Görsel Tasarım ve Görsel Öğrenme Stratejileri. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, 2(3), 68–76, [Çevrim-içi: <http://www.tojet.net/articles/239.pdf>], Erişim tarihi: 30 Ekim 2010.
- Kanburoğlu, Ö. (2003). *Basında Haber Fotoğrafı Kullanımı*. Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Kaptan, S. ve Kaptan, A. Y. (2004). Ders Kitaplarındaki Tasarım Sorunları ve Öğrencilerin Öğrenme Düzeyine Etkisi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6–9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya*, [Çevrim-içi: <http://www.pegeama.net/dosya/dokuman/438.pdf>], Erişim tarihi: 18 Temmuz 2009.
- Macaire, D., Hosch, W. & Meese H. (1995). *Bilder in der Landeskunde*. Fernstudieneinheit 11. Berlin: Langenscheidt.
- MEB. (2005). *Hier sind wir! Öğrenci Ders Kitabı*. 2. Cilt, A+ Düzeyi. Ankara: Devlet Kitapları.
- MEB. (2006). *Hier sind wir! Öğretmen Kitabı*. 2. Cilt, A+ Düzeyi. Ankara: Devlet Kitapları.
- MEB. (2008a). *Deutsch ist Spitze! Öğrenci Ders Kitabı*. 1. Cilt, A 1.1 Düzeyi. İstanbul: Devlet Kitapları.
- MEB. (2008b). *Deutsch ist Spitze! Öğretmen Kitabı*. 1. Cilt, A 1.1 Düzeyi. İstanbul: Devlet Kitapları.
- Michler, C. (2010). Illustrationen in Lehrwerken für den Französischunterricht in Deutschland. C. Heinze ve E. Matthes (Eds.), *Das Bild im Schulbuch* (pp. 249-260). Bad Heilbrun: Klinkhardt Verlag.
- Mitchell, W. J. T. (2008). *Die Bildtheorie*. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- Müller, W. (2010). Die Verbilderung unserer Lebenswelt – eine pädagogische Herausforderung. C. Heinze ve E. Matthes (Eds.), *Das Bild im Schulbuch* (pp. 33-42). Bad Heilbrun: Klinkhardt Verlag.
- Pelanda, H. S. (2001). Landeskundliches Lernen und Lehren. G. Helbig, L. Götze, G. Henrici & H.-J. Krumm (Eds.), *Deutsch als Fremdsprache. Ein internationales Handbuch*. 2. Halbband (pp. 931–942). Berlin: Walter de Gruyter.
- Reinfried, M. (2008). Vom ‚Stellvertreter‘ zum ‚Türöffner‘: Bilder in Fremdsprachen-Lehrwerken. G. Lieber (Eds.), *Lehren und Lernen mit Bildern. Ein Handbuch zur Bilddidaktik* (pp. 198-211). Baltmannsweiler: Schneider Verlag.
- Rieger C. L. (2003). Visual Aids and the Acquisition of German Two-Case Prepositions. *FORUM DEUTSCH Für Deutschlehrerinnen und Deutschlehrer in Kanada*, 11, [Çevrim-içi: <http://www.ualberta.ca/~german/catg/fd2003.htm#Rieger>], Erişim tarihi: 15 Mayıs 2010.
- Rieger, C. L. (1999). Visualisierungen in modernen DaF-Lehrbüchern. *Die Unterrichtspraxis*, 32(2), 174-181.
- Saleh Muhammad Ali, A. (2009). Bildergeschichten in DaF-Unterricht. Förderung sprachlicher Kompetenzen und Kreativität. *Info DaF*, 5, 36, 462-478.
- Sanalan, A. V., Sülün, A. ve Çoban, T. A. (2007). Görsel Okuryazarlık. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 33–47.
- Scherling, T. & Schuckall, H. F. (1992). *Mit Bildern Lernen. Handbuch für den Fremdsprachenunterricht*. Berlin, München: Langenscheidt.
- Schwerdtfeger, I. C. (2000). Anthropologisch-narrative Didaktik des fremdsprachlichen Lernens. *Fremdsprachen Lehren und Lernen (FLuL)* 29, 106-123.
- Schwerdtfeger, I. C. (2001). Die Funktion der Medien in den Methoden des Deutsch als Fremdsprache-Unterrichts. G. Helbig, L. Götze, G. Henrici & H.-J. Krumm (Eds.), *Deutsch als Fremdsprache. Ein internationales Handbuch*. 2. Halbband (pp. 1018–1028). Berlin: Walter de Gruyter.
- Seidl, M. (2007). Visual Culture: Bilder lesen lernen, Medienkompetenz erwerben. *Der fremdsprachliche Unterricht Englisch*, 41, 87, 3-7.
- Sturm, D. (1990). Zur Visualisierung von Lehrwerken für Deutsch als Fremdsprache – historische und kulturkontraste Aspekte. Unpublished doctoral dissertation, Kassel University.
- Vladu, D. (2009). Die Rolle der Bilder im DaF-Unterricht auf Grundschulniveau. *Neue Didaktik*, 1, 103-110.
- Wessel, K. A. (2010). Zur Rolle und Funktion von Bildern in Lehrbüchern des Finnischen als Fremdsprache. C. Heinze, E. Matthes (Eds.), *Das Bild im Schulbuch* (pp. 233-248). Bad Heilbrun: Klinkhardt Verlag.
- Zeyrek, Ş. (2007). Liselerde Okutulan Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürkçülük Adlı Ders Kitaplarında Çanakkale Savaşları. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 40, 707-721.

Extended Abstract

Although surroundings of children and young people are full of visuals, majority of textbooks are developed giving less space to visuality (Müller, 2010). This “learning medium” consists of reading, understanding and interpreting symbols, graphics, body language, and social events, mass media and information technologies (Akpınar, 2009: 40). We now should aim at teaching students to read and interpret these visual indicators. As Akpınar (2009:41) emphasizes, “the most critical subjects of widespreading visual literacy are the views and opinions of lecturers who transfer this learning area to students. For that purpose, it is important to determine the views of lecturers on the subject”. Likewise, an efficient design boosting visual reading, teaching and learning is vital. Although present textbooks include extreme visuality, use of visual items through textbooks represent quantitative approaches. Issues on visuality; filling-space, purposeless items, exist through textbooks (Kaptan & Kaptan, 2004; Zeyrek, 2007). In addition, many researches indicate positive impacts of visual materials on learning process with widening communication tools and information technologies (e.g: Vladu, 2009; İpek, 2003). The aim of this study is to determine the views of German language teachers in Anatolian High Schools on visuality in the textbooks that they use. For this reason, the following questiones were posed.

1. General views of German language lecturers on visuality in the textbooks that they use
2. The effects of visual items on
  - a. Conformity for students
  - b. Development of students’ language skills
  - c. Motivation of students
  - d. Country and cultural knowledge development
3. Lecturers’ approach towards visuality in the process of teaching foreign language

The sample for this research is based upon randomly selected German language lecturers (who served between 2009 and 2010). Questionnaire that is applied is based on a literature review exhibiting the effects and functions of visuality on the learning process (e.g. Reinfried, 2008; Schwerdtfeger, 2001). After the pilot application, the questionnaire was delivered to a total of 200 German language lecturers via e-mail (response rate: 144). Data obtained was analyzed with SPSS 15.0. A total of 32, questions were measured for their frequency and mean. As a result, in the first phase, the number of questionnaires taken into account is 129. However, among the 129 participants, 29 lecturers claimed that they use 15 different texbooks and the remaining 100 said they used the same two textbooks. As this outcome forms the control group, these 100 lecturers’ feedback on the two textbooks are taken into account and analyzed on visuality. Cronbach Alpha Formula and the alpha value is obtained as 0.956, and this ensures the reliability.

The data shows that 100 participants from 38 cities joined the questionnaire: one participant from each city Karaman, Nevşehir, Niğde, Ordu, Sivas, Van; two participants from each city Adana, Afyon, Alanya, Burdur, Çorum, Diyarbakır, Edirne, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, İskenderun, İzmir, Kahramanmaraş, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Konya, Şanlıurfa, Yalova, Yozgat, Zonguldak; three participants from each city Bursa and Samsun; four participants from each city Balıkesir, Isparta; five participants from each city Antalya, İstanbul, Mersin; six participants from each city Hatay, Kayseri and nine participants from Ankara. 100 lecturers participating in the survey indicated that they have been using the textbooks named “Deutsch ist Spitze!” and “Hier sind wir!”. These two are the textbooks that Ministry of Education has prepared for German language education. The findings in Table 1 are the lecturer views on these textbooks.

The results of this study show that the effect of visual items used in German language textbooks are not sufficient in the process of learning and teaching. When the aims and functions of visuality in the textbooks are examined, it is seen that importance is given to visuality in line with the development of foreign language skills. The paradox here reveals a significant problem: Using visuality quantitatively for the purpose of supporting foreign language development skills through the textbooks is not a single determinant to consider, on the contrary it forms a deceptive factor. To ensure

effective usage of visual items in textbooks, the nature and quality of these items should also be considered. Considering the findings of this study, important recommendations are given below:

- Images that are familiar and that could not compete with the stunning visuals that students see in their daily lives do not have the capacity to motivate them through foreign language learning. Visual materials that are used in the textbooks should be valued and considered as an important contribution to education.
- To increase foreign language learning motivation and curiosity, students should get exposed to unfamiliar images from the country where the foreign language is spoken. In order to form accurate images in the minds of students related with the country and culture of the foreign language that is learned, selecting the factual images is substantial.
- The ability of understanding what is seen, namely “visual reading” or “visual understanding” should be developed among students. Through the development of foreign language textbooks, expert opinions should be obtained regarding “visual reading” and “visual understanding”.
- Foreign language textbook authors and the designers who select and locate the visual materials should cooperate. Experts who are responsible for design should be aware of the visuality need of students’ and they should be able to fulfill the need with the correct visuality materials related to the foreign language.
- Before the books are used for educational purposes, visuality should be pre-tested. Pilot studies should be carried out and according to teacher and student feedback, visual material functionality should be determined, and if possible, it should be increased.
- Education faculties should include courses and seminars related to visual learning and visual teaching for the professional development of lecturers. Visuality function in education should be included in lecturers’ in-service trainings.

Kaynakça Bilgisi:

Ünver, Ş. ve Genç, A. (2013). Görselliğin gücü: Almanca ders kitaplarındaki görselliğe ilişkin öğretmen görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 28(1), 393-404.

Citation Information

Ünver, Ş., & Genç, A. (2013). The power of visuality: lecturer views on visuality in German language textbooks. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 28(1), 393-404.